

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

9 Quibus modis ius patronatus amittitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

manumissit, & ita fecit sibi ex seruo libertum, vel collusionem detexit, vel inruit libertum suum, vel cui libertus adiudicatus est, l. *adoptiuum patrem*, §. *patroni de manumiss. voc. P.* Et contra libertus manumissus dicitur, l. *de suis*, §. *legit. here. in P. l. in eo iure, de rit. nup.* Et beneficii dati libertatis, patronatus est remuneratio, ad quam natura tenetur, l. *sed*, §. *si lege, §. consuluit, de petis. here. in P.* Atque tot modis patronatus quæritur, quot a iusta seruitute liberari quis potest, & libertatem nancisci.

¶ Libertinorum ¶ olim tres erant species, quia tres erant gradus libertatis concessæ, de quib. vide *Vipia. in fragm. tit. 1.* Quibus dabatur plena libertas, fiebant ciues Romani: quibus minor, Latini libertini fiebant, & data dicebatur Latina libertas ex lege Iunia Norbana, quæ sublata postea, l. *uni*, §. *illud, de Lat. lib. toll. C.* Aliis autem dabatur minima, quæ dediticia dicebatur, quæ tatum compete bat tempore mortis manumissi ex lege *Ælia Sentia*, sublata quoque postmodum, l. *1. de dedit. lib. toll. C.* Et ita tempore Iustiniani tantum vna libertas dari cœpit minore & minima sublatis, factique omnes libertatem assecuti ciues Romani, id est, plene liberi, §. *libertinorum, de libert. apud Iustinian. l. 2. C. commun.*

¶ Sicuti ¶ & sublata illa differentia seruorum, per quam nudo iure Quiritum, quidam non plenum dominium, sed semiplenum habere dicebantur, l. *uni, de nud. iure Quir. toll. lib. 7. C. tit. 25.*

¶ Liberti ¶ apud Germanos parum distabant a seruis, nec illis, nisi raro, alicuius momenti quicquam nec in domo, nunquam in ciuitate, committebatur, vt ait Cornelius Tacitus, de morib. Germa.

¶ Libertorum ¶ etiam in iure erant duæ aliæ distinctæ species, Orcinorum, & propriorum, l. *cum testamento, §. de iur. & sic igno. lib. 1. C. tit. 21.* Orcini erant, quibus in testamento relinquebatur directo libertas a testatore, & fiebant liberti testatoris mortui & filiorum eius non heredis manumittentis, §. *fin. de sing. reb. per fideic. relic. §. 2. Inst. tit. 24.* Item si rogatus erat heres manumittere, nam Senatusconsultum sub Rubrio Gallo, & Cælio Piõne Coss. factum, statuit libertatem fiduciariam perinde præstandam esse, ac si directo esset relicta: & ideo quibus relicta erat ita, erant quoque Orcini, l. *3. §. plane, de leg. iur. in P. l. cum vero, §. 6. §. subuentum, de fideic. libert. lib. 40. P. tit. 5.* Orcini porro, quia mortui testatoris censentur dicti, vt ab eo manumissi, ab Oreo dicitur id est, morte vel loco mortuorum, vt apud Plautum, in *Afinar.*

Bene vale, apud Orcum te videbo.

Sic Vatro, lib. 1. de *re rust. cap. 4.* loquens de deligendo agro salubriori, & infalubrem etiam feracem non habere fructus certos dicit. *Etenim*, inquit, *obratio cum Oreo, habetur, ubi fructus non modo est incertus, sed eolentium vita.* Proprii liberti sunt, qui a dominis viuis suo iure manumittuntur. Sunt & Orcini ex fideicommissio manumissi, in vno liberti manumittentis, videlicet vt in muneribus ciuilibus manumittentis originem sequantur, non eius qui manumitti iussit, l. *libertus, §. ex causa, ad munici. lib. 50. P. tit. 1.*

De patronis, & iure patronatus libertorum.

Cap. 8.

Lib. 37. P. tit. 14. Lib. 6. C. tit. 4.

- 1 Patronatus ius inestimabile.
- 2 Patronus vnde dicitur, & obsequia liberti.
- 3 Patrono debet libertus obsequia, & honorem.
- 4 Lis nulla mouetur sine licentia patroni in patronum.
- 5 Actionem famosam non proponit libertus in patronum eod.
- 6 Ingratus libertus in seruicium reuocari potest, & quis ingratus, Libertus tutelam filiorum patronis subire tenetur, aliter ingratus, eod.
- 6 Libertus patrono præstare operas cogitur. Opera quid, eod.
- 7 Opera obsequiales, & fabriles ex conuentione. eod.
- 8 Opera obsequiales, & fabriles in quibus differunt.
- 8 Opera fabriles quando, & quatenus imponi possunt, aut non, in manumissione.
- 9 Operas liberta amittit patronus, quam patitur nubere.
- 10 Operas præstare patrono tenetur fabriles, qui eius libertum occultauit.
- 11 Patronum libertus, & contra patronus libertum egenum cogitur alere.
- 12 Patronus quando succedat liberto. Actio Calpurniana qua, eod.

Lib. XIII. Cap. 7. 8. & 9.

¶ Variatione ¶ maximum beneficium est libertatem consequi, ¶ eadem multum libertus ei, qui eum a miseria seruitutis liberavit, obstrictus est. Et proinde quæque libertum habere, inestimabile est ius, l. *naturales, §. fin. de præscrip. verb. quod & indiuisibile, l. fin. de iur. patron. in P.* ¶ Et ¶ qui manumissit, liberto de-ber officium tutoris & defensoris, & quodammodo patris, vnde & patronus dicitur, vt ex iuribus patronatus istius apparebit, quæ singularia sunt. ¶ Primum, ¶ vt libertus teneatur obsequia, honorem, & reuerentiam præstare patrono, l. *1. de obseq. a liber. patron. præstand. 1. de ingratis liber. l. fin. de bon. libert. §. iur. patron. C.* Existat lex Platonis, ut de legibus, ius esse patrono, propria auctoritate capere libertum, si ab eo sufficienter non coleretur. Cultum autem dicit, vt singulis mensibus teneatur venire ad domum patroni, seque offerre, vt ostendat paratum facere eius iussu quicquid honestum, possibileque ei sit: deinde, quicquid de matrimonio suo, domino videbitur, faciat. ¶ Hinc ¶ fit, vt lis a liberto moueri aduersus patronum, saltem quin venia a prætore petatur, non possit: nec eundem actione famosa in ius vocare, l. *4. §. prator ait, de ius vocan. in P. l. veniam. C. eod. tit.* ¶ Secundo, ¶ ex hoc patronatu, patronus ius castigandi libertos sibi retinet, & contumaces, & ingratos reuocandi in seruitutem, l. *1. de ingratis liber. C. l. 2. §. 3. de liber. & eor. liber. C.* Ingratus porro & is, qui obsequia debita non præstat, & qui filiorum patroni tutelam detrectat, l. *ingratus, de iur. patron. in P.* ¶ Tertio, ¶ & libertus operas præstare tenetur. Operæ sunt, cæcium diurnum, l. *1. §. 3. de oper. liberi. lib. 38. P. tit. 1.* officii præstatio ad nutum patroni, *Caius, l. cum patronus, 2. eod.* Sunt autem duplicis speciei, vel officiales vel obsequiales, & fabriles: ad illas natura, veluti in remunerationem acceptæ libertatis tenetur, l. *si non sortem, §. libertus, de condit. indebit.* Ad fabriles tantum ex lege, vel conuentione in manumissione facta, dummodo ex præter legitimum modum, nimium que non onerent libertatem: quod ad notionem iudicis pertinebit prospicere, l. *1. de oper. liberi. in P. l. 1. C. eod. & fere tot. tit.* ¶ Operas ¶ obsequiales ¶ in alios non transfert patronus, stipulatus autem fabriles contra, *Vipia. in l. fabriles, §. 6. & l. opera, §. de oper. liberi. in P.* in quo differit singulari iure, sicut in eo, quod officiales libertus teneatur suo victu & vestitu subministrare patrono, nisi valde inops sit: vnam autem fabriles ex stipulatione debitas, & ita puro conuenire leges, quæ alioquin inter se pugnant videntur, *limponi, l. pen. de oper. liberi. in P. §. l. suo victu, §. 8. & seq. eod.* Atque obsequiales ita temperandæ erunt, vt petantur per patronum a liberto tantum, quas liberti atas, institutumque vitæ, dignitas, necessitas, valentia patitur, l. *cuius artificii, cum l. seq. eod. in P.* ¶ Ceterum ¶ non semper imponi possunt operæ fabriles in manumissione, nec impostæ debentur: veluti si qui manumittit, aliunde quam ex voluntate propria & spontanea faciat: veluti quia grauatus, vel quia præmium accipit, vel alio modo cogitur, l. *si quis hac lege, de oper. liberi. in P. l. 2. §. 5. C. eod.* vel si terius emtus est proprius nummis ab eo, a quo manumissus est, l. *si quis nummis, 7. C. eod. tit.* ¶ Sed ¶ & debita operæ amittuntur libertæ, si eam patitur patronus nubere, quia debentur tunc marito, l. *licet, de oper. liberi. saluo tamen iure patronatus, l. quod ex liberta, C. eod.* Singulareque ¶ & illud, vt si quis libertum occultauerit alterius, pro eo operas fabriles teneatur præstare. ¶ Quarto, ¶ in iure patronatus utilitas, vt libertus teneatur alere egenum patronum, l. *1. l. C. eod.* vt vicissim patronus libertum in opem, alioquin ius patronatus amittitur, l. *D. Claudius §. fin. de iure patron. P. l. si quis a libertis, §. solent iudices, l. alimentata, §. l. fin. de liber. agnos. in P. l. si patronus non aluerit, de bon. libert. in P.* ¶ Quinto, ¶ ex hoc patronatu pendet ius patroni succedendi a liberto locupletem, id est, qui plus quam centum aureos habet in facultatibus: adhibita etiam actione Calpurniana, qua reuocatur alienata in fraudem istius successione, l. *si libertus minorum, de iure patron. in P. l. sius testator, & l. sine libertus, eod. in ius. facti tit. de success. libert.*

Quibus modis ius patronatus amittitur.

Cap. 9.

- 1 Patronatus ius finitur de negatis alimentis liberto, & reuocato in seruicium liberto restituitur ingenuitate.
- 2 Aureorum annulorum ius quale.
- 3 Annulus quale olim in signo.
- 4 Patronatus nullum ius manumisso seruo in premium.
- 5 Patronatus etiam ius amissum, si cogat patronus libertum iurare ne nubat, aut si pretium pro operis accipiat. Vxorem non ducere, iurare cogi non potest libertus eodem.

Definit

Definit autem nomen & ius patronatus primo, denegatis alienentis liberti, l. *Divus Claudius*, §. *fin. de iure patron. cum similib.* secundo, reuocatione in seruitutem propter ingratitudinem, l. *de ingra. libert. C. l. 2. & 3. de liber. & cor. liber. tertio*, si libertus restituitur natalibus, id est, ingenuitati per principem: nam & in ea restitutione consensus patroni, cuius interest, accedere debet, 2. l. 2. *de fin. de natal. restit. in P.* ¶ Est quoque modus quidam status inter ingenuitatem & libertinitatem, eorum qui assequuntur ius aureorum annulorum a principe, quo pro ingenuis quidem, qui hoc impetrauerant, habebantur, sed d' saluo, integroque remanente iure patronatus, permiffumque illis aureos annulos ferre, l. *1. pen. & fin. de iur. aureo. annulo P.* ita differentes a restitutione natalium, qua ingenui fiebant, l. *sed si hoc lege, §. patronum, de in ius voc. in P.* Symbolum in libertis ingenuitati restitotis, annulus re- & constituitur. Siquidem verum est quod annulus ab anno dicitur: quia vt annus in fe per circuitum redeat, sic & libertas restituta in suum pristinum statum, in l. *manumissiones, de iust. & iur. P.* quare & quidam annum duplicem, censent scribi, non cum simpliciter, vt qui deducunt ab ano, quasi annulus sit parvus annus, vt alii *sed rē dicitur*, vt Festus: alii *sed rē dicitur*, vt Seruius Grammaticus. Subinde tamen ius hoc desit postulari, & omnes liberti ingenui dicitur sunt, saluo iure patronatus patrono, *auth. sed hoc die, in de iur. aureo. annulo. C. §. 1. vt liber. de ceter. aur. annulo. non egerant, in auib. &* Sic annulus promissive usurpatus est, nec distinctionem adiecti: sicuti & vltus annulorum ex singulari nota, popularis postea factus, ¶ Sit quidem olim p'ncipis temporibus annulus primum ferreus, dehinc aureus ordinem populū equestrem ostendebat, eratque eius insignie, distinguens equites a Senatoribus & plebe: repudiatus tamen postea, cum primum dignitas ædilis curulis data Cn. Flauio, qui primus fastos publicauit, *Plin. lib. 33. c. 1.* Quarto ius patronatus amittitur, quando non vindicant filio patris mortem, seruus detegens homicidas, pro premio manumittitur, l. *pen. de iur. patro. in P.* ¶ Quinto, ¶ lege Alia Sentia priuatur patronus iure, si iureiurādo adigat libertū generandi competentem, ne nubat, l. *adigere, & l. qui contra, de iur. patron. in P.* Et sexto, si pro operibus promissis præstandis patronus petat pretiū, renuntiare videtur iuri suo, l. *de op. liber. C.* cum pretium non debeat accipere futurarum operarum, nisi in casu inopie nomine alimentorum, l. *C. eod.*

De iure patronatus clientelari, & eius personis, Colonis, Adscriptitiis, & Censitis.

Cap. 10.

- 1 Clientes & liberti pares facti.
 - 2 Clientes qui, & patroni eorum.
 - 3 Clientela publica, & priuata.
 - 4 Clientium & patronorum leges & iura ex Romulo.
 - 5 Penestæ & Menestæ, subditi iurisdictioni dominorum inter clientos.
 - 6 Coloni inter clientes. Adscriptiti & censiti qui, C. §. 8. & 10.
 - 7 Mariandini serui qui.
 - 8 Originarii alieni qui.
 - 9 Colonorum adscriptitiiorum durior, quam censitorum conditio in quibus. Adscriptiti serui non sunt. eod.
 - 10 Adscriptiti sub clientela dominorum sunt, vt in aliam nequeant transire.
 - 11 Clientelam colonorum, & iurisdictionem dominorum non fuisse clientelam Romanorum & Romuleam docetur.
 - 12 Clientis proprie homo ligius. Ligius homo quis, eod.
 - 13 Soldurii Gallorum qui. Ambacti Gallorum qui, eod.
 - 14 Sepeliebant cum defuncto Galli, que ipse magis dilexerat, & in rogum inferebantur & animalia, & clientes, & alia.
 - 15 Soldurii differunt a soldatis & solduriis.
 - 16 Soldata quid in feudis.
 - 17 Militaris annona quomodo militibus distributa Romanis.
- Q**uia Vlpianus, ¶ in l. si vero plures, de iis qui deiecerunt, in P. x. qualis conditio facit clientes & liberos, quod ad ius habitandi cū patronis pertinet, & eodem modo libertis clientes subiunguntur, in l. 2. §. si iuncta l. 3. de vlt. & habi. in P. de istis quoque pauca.
- C**lientes vocat Proculus iurico. l. non dubito, de capti. in P. homines liberos qui cōmuniter cū fœdere, personā eius, cuius erant

clientes, obseruabant. Erant & clientes, qui se in potentioris cuiusdam tutelam applicassent cum suis, vt eius patrocinio & defensione protegerentur, in capite & fortunis: ipsi suos ipsos patronos a defensione ita dictos, obsequio & obleruantia clientibus. ¶ Erantque: ¶ & publica, & priuata clientela: publica, veluti si pagus quidam, aut ciuitas, regnum alicuius magnatis, regis, vel Imperatoris patrocinio se concederet: priuata, dum priuatis priuati se concedunt.

¶ Leges ¶ porro harum clientelarum constituit Romulus, vt auctor Dionys. Halicar. lib. 2. hystor. Roman. quibus munus patronorum dicitur, clientibus de iure respondere, absentium atque præsentium curam æque agere: lites pro clientibus suscipere, vt patres pro filiis: acculatoris impetum repellere. Clientium autem munus, vicissim patronos filias elocantes matrimonio pecunia iuuare, si pecunia egerent ab hostibus captos redimere, multas, & estimationes litium priuatarum deperditarum, ex solvere pro eis sumu proprio. Commune vtrisque nefas, alteris alteros accusare, aut aduersum ferre testimonium, aut censerī inter inimicos. Coniunctum autem de his criminibus, cuique patere ius occidendi. ¶ Possent ¶ inter clientes referri serui, quos vocat Athenæus Penestæ & Menestæ, lib. 6. cap. 7. Possunt & dici clientes hodie qui subiiciuntur iurisdictioni dominorum locorum seu oppidorum, & illi patroni qui præstant: quia superiores leges Romuli optime illis conueniunt. Hisque plura poteris addere, quæ tradit Bædæus, in annot. poster. ad Pand. ad l. non dubito, de captis. & Cælius Rhodiginus, lib. 13. c. 43. Videndus quoque Gellius, lib. 5. cap. 13. dispersans quo ordine ponatur tutela clientium, & num præferenda hospitibus, & aliis amicis. ¶ Sed ¶ quia & colonos clientes aliquomodo dici posse persuasum est, inter eos & adscriptitios fuisse opinor, qui se culturæ prædiorum dominorum cum suis, vel glebæ dabant. ¶ Quales ¶ fuisse Mariandini serui, qui lese Heracleotis voluntarie subiecerunt, ea stipulatione & lege, vt sibi vitæ necessaria ministrarent, Athen. d. lib. 6. cap. 7. ¶ Adscriptitii ¶ & censiti addicti erant prædiis, vt nec in alia prædia dominus mutare posset, indeve fugientes ad ea reducerentur. ¶ Idem ¶ ius ¶ in originariis, id est, natis ex adscriptitiis, eiusdem ac patres conditionis, l. omnes, & l. quemadmodum, & l. originarios, & l. desinitimus, de agri. & cens. lib. 11. C. veluti terræ membra, l. cum suis, eod. & glebæ ita adscripti, vt nec momento quidem temporis ab ea debeant abesse vel amoueri, l. colonos nunquam eod. nec vendi separatim sine prædiis a dominis prædiorum possint, l. quemadmodum, eod. ¶ Hi ¶ adscriptitii coloni, deterioris sunt conditionis, quam coloni qui dicuntur censiti. Nam censiti tributa præstant tatum dominis prædiorum, & faciunt eorum fructus suos, vt hodie qui a dominis emphyteotico iure, prædia sub annua pensione & laudemis accipiunt, l. iuxta, l. 1. & 2. §. fin. de iur. emphyt. C. l. si ager velti. vel emphyt. peti. in P. Adscriptitii autem non item, sed sunt veluti instrumentum & pars fundi, viuentes sub specie quadam seruitutis: quamquam ideo serui non sunt, sed ingenui. ¶ Verum tamen ¶ omnes in clientela censentur esse eorum, quibus tributa pendunt, potissimum si iurisdictionem habent, & eorum quorum prædia colunt, quibus adscripti sunt, l. 2. in quibus causis colo. domi. accus. poss. lib. 11. C. l. de Colon. Thracenab. eo. lib. Quamobrem & cautum ne huiusmodi possint transire in alienam clientelam, neve extraneus horum suscipiat patrocinium, l. 1. vt nemo ad suum patroc. suscip. rustica. aut vic. eor. eod. lib. 11. l. 2. & 3. de patroc. vicor. lib. 11. C. Theod. ti. 24. Ceterum illud annotatum volo, non omnes clientes vel patronos vnus speciei esse, sed respectu diuersarum rerum diuersa continere patrocinia, & iure. ¶ Ceterum ¶ ista clientela colonorum & dominorum iurisdictionalium, non proprie erat clientela Romanorum, quæ nihil concedebat rerum, vel feudi ad ineundum hoc ius patronatus: sed in ea tantummodo in fidem se recipiebant potentiorum inferiores, fœdere facti, & defensore, quem eligebant. ¶ Vnde ¶ & clientis mihi proprie esse videtur, qui & homo ligius, de Ligio, nos plura etiam in feudorum tractat. lib. 6. c. 2. num. 28. & sequi tractatu Feudorum dicitur: ab eligendo patrono, vel quod ligabat se patroni amicitia & debebat, vt in Feudis docemus. ¶ Galli ¶ horum species habebant Soldurios & Ambactos, de Soldur. etiam dixim. lib. 6. cap. 2. num. 27. Solduriorum, quos & deuotes Cæsar vocat, ea erat conditio, vt omnibus in vita commodis vna cum iis fruerentur, quorum se amicitia addidisset, etsi quid eis per vim accidisset, aut eundem casum subirent, aut mortem sibi consciscerent: neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitia deuouisset, mori recusatet, l. l. Cas. lib. 3. cōmen. bell. Gal.

